

Posebna skrb za dekorativne predmete iz mavca

Avtor: mag. Tanja Mesojedec, ZVKDS OE Novo mesto, tanja.mesojedec@zvks.si

Osnovni podatki

Predstavitev konservatorsko-restavratorskih posegov na polihromiranih mavčnih odlitkih, ki so del odprtih jaslic iz cerkve sv. Petra v Črnomlju. Restavratorski posegi so bili izvedeni na nekaterih najbolj poškodovanih mavčnih kipih, ki od 70. letih 20. stoletja niso bili več v uporabi. Provenienca mavčnih jaslic ni povsem znana. Predvideva se, da so bile izdelane v prvi polovici 20. stoletja na Tirolskem. Restavrirano je bilo sedem polihromiranih jasličnih kipov nazarenskega tipa manjših dimenzij (največji meri v višino do 30 cm, najmanjši 6 cm).

Vrsta dediščine: premična

Tehnika/materiali: polihromirani mavčni odlitki

Izvajalec del: ZVKDS OE Novo mesto

Nosilec naloge: mag. Tanja Mesojedec, akad. slikarka

Sodelavca: restavratorski tehnik Miha Jakobčič, Dolenjski muzej Novo mesto in konservatorica Vita Weiss, mag. inž. arh., ZVKDS OE Novo mesto

Historiat

Prve jaslice so postavili jezuiti l. 1560 v svojem kolegiju v Coimabri na Portugalskem, prve cerkvene jaslice pa so uredili l. 1562 v svoji cerkvi v Pragi. Zelo pomembno je, da je jezuitski general Claudio Acquaviva l. 1591 izdal načelno dovoljenje za postavljanje jaslic po jezuitskih kolegijih in cerkvah. Od takrat so se jaslice razširile po celi Evropi in nazadnje vstopile v domove. Razvoj jaslic se je izoblikoval v glavnem v tri tipe: tip odrskih jaslic, tip omaričnih jaslic in tip odprtih jaslic. Odprte jaslice se poljubno širijo v prostor, prizori so postavljeni na »odprto« ploskev, ki je lahko ravna, navadno pa je vertikalno oblikovana kot hrib oziroma pokrajina. Velikost odprtih jaslic varira, jaslice se poljubno širijo v prostor ter marsikje zavzemajo vso stransko kapelo.

Opis stanja

Jaslice iz Črnomlja so bile dolgo izpostavljene neprimernemu ravnanju in hranjenju. Ob tem so nekateri kipi utrpeli večje mehanske poškodbe. Na površini vseh kipov so bile opazne številne manjše poškodbe, ki niso ogrožale stabilnosti, vendar so bile predvsem estetsko moteče. Barvna plast je bila neenakomerno nanesena. Na debelejših nanosih je bilo opazno njeno luščenje in odpadanje. Na tanki barvni plasti so bile vidne številne praske in odrgnine. Poleg umazanije in vezanih nečistoč na polihromaciji, so bili nekateri kipi v preteklosti nestrokovno lepljeni in barvani. Ojačitve prelomov so utrdili z debelo plastjo mavca na površini.

Konservatorsko-restavratorski poseg

Pred posegom smo občutljivost polihromacije testirali na vodo in nekatera polarna topila. Za odstranjevanje nečistoč smo preizkusili več topilnih mešanic, ki pa se niso izkazale za optimalno rešitev. Nazadnje smo se odločili za čiščenje z deionizirano vodo. Posamezne madeže smo previdno odstranili z 2-odstotno raztopino trimonijevega citrata v vodi. Pred posegom odstranjevanja nečistoč, smo lokalno utrdili odstopajočo barvno plast s 5-odstotno raztopino Paraloida B-72. Odlomljene in nestabilne kose mavčnega nosilca smo lepili z lepilom Mecosan L-TR, manjkajoče dele pa dopolnili z mavcem. Ker pa je mavec zelo krhek in se rad odlušči, smo drobne razpoke in odlučeno površino dopolnili s klejno-kredno podlogo. Klejno-kredna podloga se je povsem oprijela mavčne površine, hkrati pa smo drobne dopolnitve lažje oblikovali in brusili. Vse dopolnjene površine smo izolirali s šelakom in retuširali s pigmenti in 7-odstotno raztopino Aresa 33. Vse kipe smo zaščitili z lakom, 3- do 5-odstotno raztopino Paraloida B-72 v toluenu in izopropanolu. Videz laka smo prilagodili že lakirani površini. Nekateri kipi so imeli zelo sijajno, nekateri pa mat površino. Vzrok za to je verjetno v tem, da niso vsi kipi iz iste serije. Župnije so namreč figure za jaslice postopoma dopolnjevale.

Zaključek

Stare jaslice, ki so dolga leta krasile cerkev sv. Petra v božičnem času, so del spomina marsikaterega Črnomaljšca. Z restavriranjem najbolj poškodovanih odlitkov mavčnih jaslic smo pripomogli k njihovi obuditvi in ponovni rabi.

